

תזריע ב

אמנם במשנה נגעים⁸ הובאו שתי הלכות אלו כסתם משנה: „כהן הסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן, ובמשנה שלאח⁹ז, „כיצד ראיית הנגע האיש נראה כעודר כו' ה' אשה כעורכת כו'". ואע"פ שבמשנה ה' שני' לא הובאה בפירוש הדרשה „לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים", הרי כל מפרשי המשנה (רמב"ם, ר"ש, פי' הרא"ש, רע"ב וכו') הביאו דרשה זו ופירשו כן כוונת המשנה. וכן הרמב"ם בספר הידי' הביא הכתוב „לכל מראה עיני הכהן" כטעם על שני הדינים, וז"ל: „סומא . . ואפילו כהן שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן", „אין הכהן זקוק לבקש תחת אצילי ידיו כו' שמא שם נגע שנאמר לכל מראה עיני הכהן".

ב. בפשטות יש לומר, דתנא דמתניתין ס"ל שיכולים ללמוד שני הדינים מכתוב זה, כי הדין ד„פרט לבית הסתרים" נלמד מכללות משמעות הקרא, „וכסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן", דקאי רק על מקומות אלה שבגוף שהם „למראה עיני הכהן"; ואילו הדין השני (למעט כהן „הסומא כו' או שכהה מאור עיניו") ילפינן מייחורא דקרא, כמבואר במפרשים¹⁰ ש„מלת כל דריש¹¹, דהול"ל למראה ואמר לכל,

א. עה"פ¹², ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה גו' מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן", הובאו בתורת כהנים¹³ שתי דרשות (בפירוש „לכל מראה עיני הכהן"):

(א) „לכל מראה עיני הכהן, פרט לבית הסתרים [שאינו מקום הנראה לעיני ה' כהן]¹⁴, מיכן אמרו האיש נראה כעודר כו' האשה כעורכת כו' [כי כל מה ש' יראה מהם במצב זה לא נחשב „בית הסתרים"]¹⁵.

(ב) „ד"א, לכל מראה עיני הכהן, פרט לכהן שחשך מאור עיניו, מיכן אמרו כהן שחשך מאור עיניו והסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים".

ומפשטות לשון התו"כ („דבר אחר") משמע, דפליגי בפירוש הכתוב¹⁶.

(1) פרשתנו יג, יב.

(2) על אחר.

(3) ראה מפרשי התו"כ שם. מפרשים למשנה נגעים פ"ב מ"ד. רש"י ד"ה לכל מראה (ערכין יח, ב).

ואע"פ שעי' עיון כו' יכול הכהן לראות גם בבית הסתרים — ראה קרבן אהרן לתו"כ שם, „שצריך שיהי' למראה עיני הכהן אשר יראה מבלי שיעשה תנועה הנראה להראותו כו', אינ' שיהי' הכל במראה עיני הכהן שיראהו בראי' אחת עם שאר הגוף" (וראה רבינו גרשום ערכין שם. רבינו הלל לתו"כ שם סד"ה ת"ל מראשו).

(4) נגעים שם.

(5) ראה הנסמן בעה"ע 3.

(6) נגעים שם מ"ג.

(7) להעיר ממ"ק (ח, א) שהוא מביע לי' למעוטי

סומא כו'.

(8) פ"ב מ"ד.

(9) ה'ל' טומאת צרעת פ"ט ה"ה. שם ה"ב.

(10) קרבן אהרן לתו"כ שם. וראה מפרשים ש-

נסמנו לקמן הערה 16.

(11) ובבאר מים חיים (לאחי מהר"ל) ודבק טוב

ג. ויובן זה בהקדם השינוי בין לשון המשנה ולשון התרי"כ:

בדין השני נאמרו במשנה שני פרטים „כהן הסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו“, משא"כ בתרי"כ מתחיל „פרט לכהן שחשך מאור עיניו“¹⁴, ואח"כ ממשיך „מיכן אמרו כו' (ומפרט שני האופנים הנ"ל)¹⁵ הסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו“. ועכ"ל שלשיטת התרי"כ יסוד הדיו הוא „כהן שחשך מאור עיניו“, אלא שבזה יש שני אופנים, „הסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו“.

ויש לומר בזה, עפ"מ „התרי"ט" שהיה דין ד„כהה מאור עיניו“ היינו „תרי עיניו שכהו קאמר, אבל אי כהה חד עינא לא, דסומא באחת מעיניו תנן“ (היינו שרק אם נסמא ממש באחת מעיניו פסול, אבל לא כשרק כהתה עין אחת).

ובמפרשים¹⁶ הקשו עליו, ד„כיון שכהה מאור עין א' אין כאן כל מראה עיני הכהן“ (שהרי משמעות הקרא היא „כנ"ל) שכהה הראי' של הכהן צ"ל ב- שלימות, וכתבו דמה שנקט התנא „הסומא באחת מעיניו“ (אף שגם אם כהה באחת מעיניו פסול), אינה קושיא, כי המשנה „לא זו אף זו“ קתני¹⁷.

לומר שצריך שיהי' כל מראה עיניו אשר נתן לו הטבע ולא יחלש¹⁸.

ויעפ"ז יש לתרץ דברי רש"י בפירושו על התורה, שפי' „לכל מראה עיני הכהן“ – „פרט לכהן שחשך מאורו“.

שתמוה: אמאי נקט רש"י דרשה זו, ולא הדרשה „פרט לבית הסתרים“ שלכאורה מתאימה יותר לפשטות הכתוב, שהתיבות „לכל מראה עיני הכהן“ באו למעט חלקים מסויימים של הגוף, ב- המשך למ"ש לפני¹⁹, וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו (לכל מראה עיני הכהן)²⁰?

ועפ"פ הנ"ל י"ל (בדוחק עכ"פ), שהמיעוט ד„בית הסתרים“ הוא פשטות משמעות הקרא, ולא הוצרך רש"י לפרשו, כי זהו פירושם הפשוט של התיבות „לכל מראה עיני הכהן“, שהם חלקי הגוף הגלויים שהם למראה עיני הכהן, וכונת רש"י היא רק לבאר יתור הלשון ד„לכל מראה עיני הכהן“²¹, וע"ז כתב „פרט לכהן שחשך מאורו“.

אבל עפ"ז צ"ע, אמאי מקדים בתרי"כ לשון „דבר אחר“ שמשמעה שהן דרשות סותרות, כנ"ל?

(14) וראה גם תרי"כ לעיל (יג, ה) „לכל מראה... ומה כהן פרט לשחשך מאור עיניו אף היום כו“. וכן ברש"י פרשתנו כאן (וראה לקמן בפנים בסוף הסעיף).

(15) בתרי"כ לפנינו מפרט ג' אופנים – „מיכן אמרו כהן שחשך מאור עיניו והסומא כו' או שכהה כו“. אבל ביל"ש פרשתנו כאן הוא כפנים (וכי"ה גירסת הגרי"א בתרי"כ). וראה לקמן הערה 20.

(16) עץ חיים (לר"י חגיו) לנגעים שם (נעתק בתוס' אנשי שם לנגעים שם. מלאכת הקודש על פרש"י פרשתנו עה"פ). חדושי מהר"ח שם. עזרת כהנים (בתוספותיו) לתרי"כ שם.

(17) אבל במשנה אחרונה (נגעים שם) מדייק

על פרש"י עה"פ – שתיבת „עיני“ מיותרת. וב- מלבי"ם כאן פי' שנלמד לשון „מראה“ ולא נאמר „ראות (עיני הכהן)“. ע"ש.

(18) ויש להוסיף, שלהדרשה „פרט לבית הסתרים“ מובן הטעם ש„לכל מראה עיני הכהן“ נאמר כאן גבי הדין דפרח הנגע בכולו, שבא בהמשך לתוכן כללות הכתוב (וכסתה הצרעת את כל עור הנגע גו" – פרט לבית הסתרים), כפנים: אבל אם בא הכתוב למעט „כהן שחשך מאורו“, קשה, מדוע נאמר זה כאן גבי פרח הנגע בכולו, ולא לעיל גבי עיקר הדין דראיית הנגע (כמו שהקשה במשכיל לדוד כאן). וראה לקמן הערה 30.

(19) כמו שהקשה בס' הכתב והקבלה עה"פ.

[ולכאורה יש לדייק בלשון רש"י ב- פירושו עה"ת, שכתב (כנ"ל) "פרט לכהן שחשך מאורו", ומשנה בשנים: א) השמיט תיבת "עיניו", אף שהן בתו"כ²¹ והן ב- משנה הלשון "מאור עיניו"²². ב) השמיט הבבא ד"סומא באחת מעיניו"²³. ומשמע לכאורה, שגם לדעת רש"י אפילו כהתה רק אחת מעיניו כבר פסול לראיית נגעים אם רק "חשך מאורו" (ע"ד הנ"ל בתו"כ). ולכן (א) השמיט תיבת "עיניו", שממנה יכול להשתמע (כדעת התו"ט) שהכיהוי צ"ל בשתי עיניו. (ב) השמיט הא ד"סומא באחת מעיניו", כי זה נכלל ב- "חשך מאורו"²⁴].

ד. ויש לומר, שיסוד החילוק בין

ונראה שלשיטת התו"ט שני הפסולים ד"סומא (אפילו) באחת מעיניו או שכהה מאור (שתי) עיניו הם שני דינים שונים, הנלמדים משני חלקי הכתוב²⁵, דהא ד- נסמא בעין א' פסול ילפינן מהלשון "מראה עיני הכהן", לשון רבים, לאפוקי סומא בעין א' שרואה רק בעין אחת. משא"כ הדין ד"כהה מאור עיניו" ילפינן מיתור דתיבת "כל" (כנ"ל), ש"מראה עיני הכהן" צ"ל בשלימות ולא כשיש כיהוי (בשתי²⁶) עיניו.

ועפ"ז יש לומר, שזהו טעם השינוי בלשון התו"כ מלשון המשנה – כי לה- משנה (לפי התו"ט) יש שני דינים (ופסול- לים), "סומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו", משא"כ להתו"כ יש כאן רק דין אחד, "שחשך מאור עיניו", ש"אין כאן כל מראה עיני הכהן"²⁷, שזהו יסוד הפסול, ולכן מקדים "לכל מראה עיני הכהן פרט לכהן שחשך מאור עיניו", ורק אח"כ מפרט שני האופנים²⁸ ד"סומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו"²⁹.

מלשון המשנה כהתו"ט, כי אל"כ ליעריבנהו ולית- נינהו הסומא באחת מעיניו או שכהה לא יראה. (18) ראה גם אליהו רבא ותפא"י לנגעים שם. וראה משנה אחרונה שם. קרבן אהרן לתו"כ שם. ועוד.

(18*) משא"כ כהה בעין א' כשר, כי לא חסר בראיית הנגע, כדלקמ"ס³⁰ (וראה סוף הערה 24). (19) ועפ"ז צ"ל שכוונת התו"כ ב"חשך מאור עיניו" אינו שנחשך מאורו ממש (שזהו יתור מסומא בעין אחת), אלא רק חסר ממאורו. ולהעיר, שבי"ש פרשנו כאן הגירסא "פרט לכהן שחשך מאור עיניו". וכ"ה גירסת הרא"ש (נגעים פ"ב מ"ב) ורבינו הלל בתו"כ לעיל יג, ה. ועוד. ואולי ל' "חשך" הוא ע"ד (וירא כ, ו) "ואחשך גם אנכי".

(20) ולגירסא שלפנינו (ראה הערה 15) י"ל שהתו"כ מקדימו עוה"פ ב"מיכן אמרו" להדגיש עוד יותר שזהו ה"כלל" של שני האופנים שבמשנה.

ודוחק קצת.

(20*) ולפי"ז גם אם כהה רק בעין א' פסול. והא

דנקט "סומא בעין א'", י"ל כמפרשים הנ"ל (הערה 16) דלא זו אף זו קטני.

(21) וכן בתריב לעיל שם.

(22) אלא שיש שרש"י קיצר בלשונו.

(23) קושיא אינה, כי אין פרש"י עה"ת ספר

פסקי הלכות.

(24) אבל י"ל דהא דנקט רש"י הלשון "חשך מאורו", שפשטות משמעו היא שאינו רואה (וראה הערה 19) – ולא "שכהה מאור עיניו" (כלשון המשנה, והמשך לשון התו"כ כאן) – כי הלשון "כהה מאור עיניו" נופל גם על מי שנחסר קצת מתוקף מאור עיניו, דאם רק לא נשאר במלוא תוקפו כב- תחילה כבר בגדר "כהה" יחשב (כפרש"י לעיל יג, ו) "כהה (הנגע), הוכחה ממראיתו, הא אם עמד במראיתו כו' טמא", והיינו, שאם רק לא "עמד במראיתו" כבר נקרא "כהה". וראה לקו"ש חט"ז ע' 212 הערה 9. ורש"י בפירושו עה"ת (בלימוד ע"ד הפשט) ס"ל שאם ישנה רק חלישות בכח הרא"י של הכהן, אין זה טעם לפסול אותו מלראות נגעים (כיון שאין חסרון בראיית הנגע); ורק כאשר "חשך מאורו", שחסר בראיית הנגע, אזי פסול לראות (דלא כשיטת התו"כ – ראה לקמן סעיף ה).

(*) אף שעכצ"ל שאינו סומא ממש, דא"כ מאי קמ"ל, וכמ"ש במלאכת הקודש על פרש"י כאן.

ויש לומר נפק"מ להלכה משני האופנים:

בראיית נגעים יש שני דינים: (א) ראיית הנגע, ובזה – „הכל כשירין לראות את הנגעים”³⁰ (אפילו ישראל), אם הוא רק חכם ובקי כו'. (ב) לפסוק טמא או טהור, ש„הטומאה והטהרה תלוי בכהן (דוקא)”³⁰, ועד שגם „כהן שאינו יודע לראות, החכם (אפילו הוא ישראל) רואהו ואומר לו אמור טמא והכהן אומר טמא כו' ואפילו ה' הכהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא מחליט כו'”³¹.

ועפ"ז יש לחקור בפסול סומא באחת מעיניו וכהן שכהה מאור עיניו, אם הוא רק לעיני ראיית הנגע, או גם לטמא ולטהר. ובמאירי³² הובאו שתי דיעות, בזה, ש"א שפסול רק לראות את הנגע, אבל יכול לפסוק טמא או טהור כו', כמו

תנא דמתניתין והתו"כ הוא בעצם גדר הדין ד„פרט לכהן שחשך מאור עיניו”, שיש לבארו בשני אופנים:

(א) זהו פסול בהגברא, שאחד מהנאמרים הנדרשים בכהן כדי שיהי' כשר לראות את הנגע הוא שכח הראי' שלו יהי' בשלימות, ע"ד בעל מום שפסול לעבודה. וכך מטים דברי הרמב"ם בס' היד, שכתב³⁵ „חלל פסול לראיית נגעים שנאמר³⁶ אחד מבניו הכהנים בכהונתם אבל בעלי מומין כשירים לראיית נגעים ובלבד שלא יהי' סומא ואפילו באחת מעיניו ואפילו כהן שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן”. הרי שזהו פסול בהגברא³⁷, ע"ד חלל ובעל מום.

(ב) הפסול הוא מחמת החסרון במעשה הראי', דכאשר חסר בכח הראי' של הכהן, חסר בראיית הנגע („וראה הכהן”), שם „לכל מראה עיני הכהן” ילפינו, שהנגע צריך להתראות (לעיני הכהן) בשלימותו³⁸, וכשחסר בכח הראי' של הכהן הרי לא נתראה הנגע בשלימותו. וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם בפירוש ה"משניות”³⁹, שמפרש הדין ד„או שכהה מאור עיניו” – „שחלש ראייתו עד שלא יראה ראי' אמיתית”, ומשמע שהחסרון הוא שהנגע לא יראה ב„ראי' אמיתית”.

(25) ה"ל' טומאת צרעת פ"ט ה"ה.

(26) פרשתנו יג, ב.

(27) וכן משמע לכאורה מסנהדרין (לד, ב):

מקיש ריבים לנגעים... ומה נגעים שלא בסומין... אף ריבים שלא בסומין.

(28) ולהמלבי"ם (הגיל הערה 11) זוהי הכוונה בלשון „לכל מראה עיני הכהן” – דהשם מראה מציין את העצם הנראה... לפי מה שבכח המראה להתראות לרוב בנ"א שכה ראותם שלם ובריא.

(29) נגעים שם – לפי תרגום שלפנינו. אבל בתרגום קאפח „עד שאינו רואה כדרך הבריא”.

(30) נגעים רפ"ג. תו"כ פרשתנו יג, ב. רמב"ם

ה"ל' טומאת צרעת פ"ט ה"א-ב.

ואת"ל שכן הוא גם ע"פ פשוטו של מקרא [וכדמשמע לכאורה מלשון רש"י (פרשתנו שם) „גזירת הכתוב הוא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא ע"פ כהן”, שרק האמירה תלוי בכהן (ראה רש"י שם, ג) ולא הראי' (וכמ"ש ברא"ם ועוד שם, ב"א) – יש לתרץ מדוע נאמר „לכל מראה עיני הכהן” (פרט לכהן שחשך מאורו) רק בפרח הנגע בכולו, ולא לעיל אצל ראיית נגע (בגיל הערה 12) – כי כאן גבי פרח הנגע בכולו חידשה תורה (ע"פ פשוטו של מקרא) שצ"ל ראיית כהן דוקא (ולא רק אמירה של כהן). ואכ"מ.

(31) רמב"ם שם ה"ב, מתו"כ שם.

(32) לסנהדרין לד, ב.

(*) ולגירסת כתי' תימן דפרש"י (נ. י"ח תשמ"א) הובא בפרש"י „חכם שבשיראל רואה את הנגעים ואומר לכהן אע"פ שהוא ע"ה כו'” ובה"מ מכת"י רש"י שתחזי' הועתק כל לשון התו"כ בזה.

אורי³⁶), לדין ש, כהן הסומא באחת מ' עיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים³⁷? וע"פ הנ"ל י"ל, שבזה רצה התנא להדגיש ולהבהיר גדר הפסול דכהן שכהה מאור עיניו, שאינו פסול בהגברא, דהוי בעל מום (בענין ראיית נגעים), אלא שהפסול הוא מפני החסרון במעשה דראיית הנגע, ע"ד הא ד"בית האפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו", כי ראיית הנגע צ"ל ראי' שלימה ע"י עיני הכהן (בלי האור מבחוץ).

ויש לומר, שזהו יסודו של התוי"ט לפרש ד"כהה מאור עיניו" היינו דוקא כשכהו שתי עיניו, ולא כשכהה רק עין אחת – אף שנאמר „לכל מראה עיני הכהן" שמשמעו ש"מראה עיני הכהן" צ"ל בשלימות כנ"ל – כי כאשר כהה רק עין אחת וראיית עינו השני' היא בשלימות, אז לא חסר בראיית הנגע ואין טעם לפוסלו, ולכן ס"ל שצ"ל חסר בשתי עיניו (שאו חסר בראיית הנגע).

והא שגם סומא בעין א' לא יראה את הנגעים – הרי (א) יש לחלק בין כהה בעין א' (שאינו פועל חלישות בעין הב') לסומא בעין א', (ב) ועיקר: הדין דסומא באחת מעיניו אינו מפני שחסר בראי' („כל מראה") אלא מפני גזה"כ שצ"ל בכהן „עיניו" לשון רבים, כנ"ל].

משא"כ הת"כ ס"ל שזהו פסול בה-

כהן שוטה שמטמא כו' על פי החכם³⁸, אבל י"א שנפקע גם מלטמא ולטהר כו'.

ויש לומר שתלוי בשני אופנים הנ"ל: להאופן הא' שהוא פסול בהגברא (ע"ד בעל מום לעבודה) מסתבר לומר שנפקע לגמרי מכללות דין ראיית נגעים, שאינו יכול לטמא או לטהר [ולכאורה כן משמע מדברי הרמב"ם, שהביא (כנ"ל) פסול סומא וכהה מאור עיניו בהמשך לפסול „חלל", והרי „חלל" אינו כשר ל-טמא ולטהר³⁹]; משא"כ אם נאמר שהוא פסול במעשה ראיית הנגע (כי הנגע צריך להתראות בשלימותו), אזי מסתבר שהסומא נפקע רק מראיית הנגע אבל לא מלטמא ולטהר.

ה. וזהו החילוק בין תנא דמתניתין והת"כ:

לתנא דמתניתין הפסול ד"כהה מאור עיניו" הוא מפני שחסר במעשה ראיית הנגע (כאופן הב').

אשר עפ"י מובן ויומתק הטעם שתנא דמתניתין צירף בסוף משנה זו ההלכה ד"בית האפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו", שלכאורה מה שייך דין זה בנגעי בתים (והנלמד ממ"ש³⁵ „כנגע נראה לי בבית" – „לי ולא ל-

(33) וכן נקט בפשיטות במג"ח מצוה קסט סק"ג.

(34) ראה רמב"ם הל' תרומות (פ"ז ה"ט), והוא שיטמא אותו כהן מיוחד.

ואדבריה: לכאורה עצם ראיית הנגע יכולה להיות ע"י חלל, דאם היא כשירה ע"י ישראל, כ"ש שכשר בכהן חלל שפסולו אינו אלא מחמת שחסר בכוונתו. ומ"ש הרמב"ם „חלל פסול לראיית נגעים" – לכאורה כוונתו לטמאו או לטהרו ולא בהראי'. ולהעיר מפ' הרא"ש לנגעים פ"ב מ"ה. ועצ"ע. ואכ"מ.

(35) מצורע יד, לה.

(36) תרי"כ מצורע שם (מובא במפרשים לנגעים שם. רש"י סנהדרין צב, א; חולין י, ב). מ"ק ח, א. ולפירוש המשנה אחרונה נגעים שם, דהכא טעמא משום דחשיב כבית הסתרים (ע"ש), הי"ל לצרפו למשנה ד' („כיצד ראיית הנגע, האיש נראה כו", שבא למעט בית הסתרים, כנ"ל ס"א).

(37) ולהעיר שהרמב"ם הביא דין זה במקומו גבי נגעי בתים (הל' טומאת צרעת פ"ד ה"ה).

משא"כ לתנא דמתניתין, שס"ל שגם הפסול ד"כמה מאור עיניו" הוא מחמת החסרון במעשה דראיית הנגע, הרי שתי הדרשות נקודתן אחת, שהנגע צריך להתראות בשלימות לעיני הכהן, ולכן נתמעטו (א) בית הסתרים, המקומות בגוף שאינם „מראה עיני הכהן", (ב) כהן שכהה מאור עיניו, ובמילא אין הנגע נראה לעיניו בשלימות.

ז. הביאור בזה בפנימיות העיניים:

נח' בכ"מ³⁷ בענין טומאת נגעים, שה"טעם לזה שבטומאת נגעים, שהיא מה"טומאות הכי חמורות³⁸, נאמר תואר „אדם" דוקא, ששם „אדם" הוא שם המע"לה של ישראלי³⁹ – הוא לפי שענין ה"נגעים הבאים ב"עור הבשר", מורה ש"הרע לא נכנס לפנימיותו של האדם (שזה ברור) והרע והפסולת רק בחיצוניותו, בסוף לבושו, ומזה בא הנגע „בעור בשר" (וכמבואר בארוכה בלקו"ת⁴⁰).

ועפ"ז יש לבאר הטעם שכהן ש"חשך מאורו" אינו רואה את הנגעים, ויתירה

גברא³⁷ (כאופן הא' הנ"ל) ולכן ס"ל ש"שני הפסולים ד"סומא באחת מעיניו" ו"כמה מאור עיניו" יסודם אחד, שגזרה תורה שכהן שיש לו איזו חלישות בראיית עיניו נחשב בעל מום לענין ראיית נגעים, וזהו הדין ד"לכל מראה עיני הכהן", שכה הראי' צ"ל בשלימות אצלו. וא"כ גם מי שסומא באחת מעיניו אין הפסול מחמת שחשך ב"עיניו" לשון רבים, אלא מפני ש"חשך מאור עיניו", שחשך אצלו „כל מראה עיני הכהן".

ו. ע"פ כל הנ"ל מובן גם החילוק בין תנא דמתניתין והת"כ אם יכולים ללמוד מ"לכל מראה עיני הכהן" שני הדינים ד"פרט לבית הסתרים" ו"פרט לכהן שחשך מאור עיניו" אם לאו.

דהנה המיעוט ד"פרט לבית הסתרים" הוא דין בראיית הנגע, שרק המקומות בגוף הנראים לעיני הכהן מיטמאים ב"נגע. וזהו טעמו של הת"כ שס"ל ששני המיעוטים – „פרט לבית הסתרים" ו"פרט לכהן שחשך מאור עיניו" – הן שתי דרשות („ד"א"), כי לכל אחת מה"דרשות יש כוונה שונה בכתוב: להמ"יעוט „פרט לבית הסתרים" בא הכתוב להגדיר מעשה ראיית הנגע, שצ"ל „לכל מראה עיני הכהן", שהנגע צריך להת"ראות בשלימות להכהן, ולכן נתמעט „בית הסתרים" שאינו מקום הנראה לכהן; משא"כ המיעוט ד"כהן שחשך מאור עיניו" אינו שייך לראיית הנגע, אלא הוא פסול בהגברא, שהכתוב מלמ"דנו דכשחשך לכהן ב"מראה עיניו" ה"ה בעל מום לענין ראיית נגעים. ולכן ס"ל להת"כ דמי ששנה זו לא שנה זו³⁸.

37) אבל להעיר מתו"כ הנ"ל הערה 14.

ואכ"מ.

38) אלא שמהרמב"ם (הנ"ל הערה 25) מוכח דס"ל שכהן שכהה מאור עיניו הוא פסול בהגברא

(כנ"ל בפנים), דלא כדיון בית הסתרים (ועד ששתי הלכות אלו באו ברמב"ם בהפסק כמה הלכות, דלא כבמשנה שבאו בזא"ז) – ומ"מ הביא הרמב"ם שני הדינים. וצ"ל שס"ל שאף שהם גדרים שונים (זה פסול בגברא וזה דין בראיית הנגע) מ"מ יכולים ללמוד שניהם מכתוב אחד. ואולי ס"ל שגם בת"כ אינה פלוגתא אלא שתי דרשות בכתוב אחד שתרווייהו איתנהו ב"י (אף שנאמר „ד"א"). ואכ"מ.

39) ראה אלשיך ריש פרשתנו. לקו"ת פרשתנו כב, ב (ובהגהות לשם באוה"ת ויקרא ע' רנב). סד"ה אדם כי יחי' תרסי', תערה"ה (בהמשך תערה"ב ח"ב).

40) דמחזין למחנה מושבן, חזון לג' מחנות ולא יהיו טמאין אחרים יושבין עמו (פרשתנו יג, מו. ת"כ ורש"י עה"פ. פסחים סו, א).

41) זהו פרשתנו מה, רע"א. ובכ"מ.

42) פרשתנו שם. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ב ע' 65 ואילך. ועוד.

שחשך מאור עיניו אינו רואה את ה-
נגעים, כיון שלגבי לא נמצא ענין ה-
נגעים, היינו הפסולת הנמצאת רק בחי-
צוניות העור, כי רואה רק פנימיותו של
האדם, שכולה טוב וברור.

וכשם שאינו רואה את הנגעים לטמאו
כך אינו רואה לטהרו, כי גם טהרת הרע
שבחיצוניות צריכה לבוא מכח הכהן
איש החסד⁴⁴, להמשיך ולהשפיע שיבוא
הטוב בלבושיו החיצוניים.

(משיחת ש"פ תזריע תשמ"ח)

מזה, שלדעת התו"כ אינו יכול לפסוק
טומאה וטהרה – כי עיניו של אדם ש-
"חשך מאור עיניו" הוא, שאור הראי'
שלו הוא בתוקף גדול ואינו יכול להת-
צמצם בראי' גשמית [שלכן נקרא הסומא
בשם "סגי נהור"⁴³, שפירושו ריבוי אור,
אף שלכאורה הוא היפך ענין הסומא
שאינו רואה, אלא לפי שב"סגי נהור"
מאיר עצם כח הראי' בלי כיסוי והעלם,
ולכן לא נמצאת אצלו התפשטות אור
הראי'].

וענינו ברוחניות, שרואה רק הפני-
מיות שבהאדם.

ולכן כהן הסומא באחת מעיניו או

(44) ראה ברכה לג, ח. וראה זח"א השמטות רנו,

סע"ב. זח"ג קמה, ב ואילך. וראה בארוכה לקו"ש

חכ"ז ע' 88 ואילך.

(43) ראה בארוכה ד"ה מן המיצר תש"ה פ"ד.

מצורע

רש ביאור במיוחד, שהרי בפסוק מפורש „כי תבואו אל ארץ כנען“, ואיך יתכן שדוקא רש"י, שבא לפרש פשוטו של מקרא, משנה מלישנא דקרא (כנענים) וכותב „אמוריים“?

(ב) במדרש איתא „כיון ששמעו כנעני נים שישראל באים עליהם עמדו ו- הטמינו כו“, שזה הי' (כמו שמבאר אח"כ) בעת כיבוש הארץ, כששלח יהושע האג- רות כו, שע"ז נודע להם „שישראל נכנ- סין לארץ“: ואילו רש"י כותב „שהטמינו כו' כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר“.

וצ"ע הא מנ"ל ובפרט בפש"מ?

(ג) במדרש הלשון „והטמינו ממונס“, ו- ברש"י — „הטמינו . . מטמוניות של זהב“.

(ד) במדרש — „בבתים ובשדות“, וב- פרש"י — „בקירות בתיהם“ (ומשמט „ובשדות“).

הטעם לשינוי האחרון מובן בפשטות: ענינו של פרש"י עה"ת הוא — פירוש הכתובים (ולא סיפורי חז"ל), ולכן אין מקום להביא בפירושו ע"ד הממון שב- שדות, שאינו שייך לפירוש הכתוב „ו- נתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם“.

א. על הפסוקי „כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזת ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם“ איתא במדרש: וכי בשורה היא להם שנגעים באים עליהם . . כיון ששמעו כנענים שישראל באים עליהם עמדו והטמינו ממונס בבתים ובשדות . . מה הקב"ה עושה מגרה נגעים בכיתו והוא סותרו ומוצא בו סימא [אוצר] (שדה) נשרפת: ומתוך שהוא הופכה מוצא תחת: סימא, וכי מי בא ואומר לכנענים שישראל נכ- נסין לארץ . . ג' פרודיגמאות [אגרות] שלח יהושע אצלם הרוצה לפנות כו' להשלים כו' לעשות מלחמה כו'.

מאמר זה הובא גם בפירוש רש"י על הפסוק, עם כמה שינויים, וז"ל: בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב ב- קירות בתיהם כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר וע"ה הנגע נותן הבית ומוצאן.

מהשינויים (העיקריים) בין לשון רש"י לגבי לשון המדרש:

(א) במדרש נאמר „כנענים“, ורש"י משנה וכותב „אמוריים“.

ושינוי זה דר-

(1) פרשתנו יד. לד.

(2) ויקר פ"ו, ו.

(3) מ"כ שם.

(4) כ"ה בויק"ר הוצאת מרגליות (וראה חלופי נוסחאות שם), וכן הובא בש"ך עה"ת פרשתנו כאן.

(5) וי"ג נשדפת (ראה חלופי נוסחאות הנ"ל. ובש"ך עה"ת „נשדפה“).

(6) מ"כ שם בשם הערוך (מע' פרודגמא).

(7) ביאור עוד שינויים בלשון רש"י — ראה

לקמן הערה 30, 42.

(8) ובויק"ר הוצאת הנ"ל לא הובאה גירסא כזו.

וגם בזה"ל (ג, א"ב) ל"ג „אמוריים“. — בתוס' הרא"ש הוריות (י, א ד"ה ומי כתיב), „דאמרינן במדרש שהאמוריים הטמינו כו“ (וראה גם צרור המור פרשתנו כאן. ועוד). אבל י"ל שכתב כן ע"פ פרש"י כאן.

ולכאורה י"ל שמקורו דרש"י הוא ע"פ ב"מ (כה, סע"ב): שיכול לומר לו של אמוריים הן.

(9) ובמילא משמט סיום המאמר „וכי מי בא כו' ג' פרודיגמאות כו“. וראה לקמן סעיף ב.

(10) בש"ך עה"ת כאן שממונס שבשדות נרמז במש"נ „בבית ארץ“ — „לרמוז לבית ולשדה“. אבל